

Některé důsledky **HROMADNÉHO NIČENÍ**

V každé oblasti lidské činnosti vždycky pocítujeme nutnost srovnávat nové se starým, dostatečně známé s méně známým, složité s jednoduchým. Je tomu tak přirozeně i při studiu problematiky války. Hovoříme-li dnes o budoucí možné válce, pak jen velmi těžko si ji můžeme přesněji představit v plné šíři. Ať chceme nebo ne, vždycky se v této souvislosti obracíme ke zkušenostem a představám z doposud největší války lidských dějin — ke druhé světové válce. Měřítkem veškerých hodnot se stalo proto posouzení rozdílů poslední světové války s hypotetickou válkou budoucí. Má to své výhody, ale i určité nepříznivé momenty. Výhody především v tom, že srovnatelnost na základě velmi propracovaných, známých a širokých válečných zkušeností, které učinila v podstatě tatáž generace, která může vést i eventuální budoucí válku. Kontinuita jejich zkušeností, nepřevzatých žádným prostředníkem, je hlavním kladným momentem. Pokud pak vystupuje další generace, která se přímo nezúčastnila druhé světové války, pak je nepopíratelné, že i ona byla a je vychována generací předchozí a tedy ve velké míře přejala zkušenosti starších druhů, učitelů. Těch, kteří mají naprosto přesné osobní prožitky a názory na realitu druhé světové války. Negativním momentem je však to, že právě tyto zkušenosti, dosud čerstvé, osobní a proto působivé, mohou zkreslit přístup k hodnocení nových skutečností, které se právě jako nové nemusí zdát. Lpění na vlastních zkušenostech, byť velmi úspěšných, není tedy vždy pro zkoumání nové reality pozitivním jevem.

Hlavním určujícím faktorem pro charakter příští možné války jsou skutečnosti, které souvisí s charakteristikou válčících stran a s charakteristikou prostředků, které k realizaci svých cílů tyto strany použijí.

Je obecně známo, že budoucí válka (mluvíme zde o světové válce) by byla střetnutím dvou naprosto antagonistických společenských systémů, které mají k dispozici kvalitativně zcela jiné prostředky. Mezi kvalitativně nové prostředky (myšleno vzhledem ke druhé světové válce) počítáme:

- jaderné zbraně,
- řízené střely všeho druhu,
- jaderné pohony,

- reaktivní letectvo,
- mezikontinentální rakety,
- laserovou, infračervenou, pelengační, transistorovou a další techniku.

Charakteristika těchto prostředků a pochopení, že jde o skutečně jinou kvalitu než u používané techniky ve druhé světové válce jsou natolik zřejmé, že se s tím nemusíme dále zabývat. S tím souvisí i zásadní změny v pojetí druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. I to je dostatečně známé. To všechno jako celek je tedy oblast kvalitativních změn.

Druhá, stejně důležitá, je v tom, že budoucí válka vedená těmito novými prostředky může být prakticky chápána jen jako střetnutí starého a nového společenského řádu. Vyhraněně antagonistický vztah těchto faktorů přináší do možného střetnutí nebývalý rys nesmiřitelnosti, nekompromisnosti a totality ve všech směrech. Již tedy jen ze srovnání těchto skutečností je zřejmé, že máme co činit s posuzováním války kvalitativně zcela jiné než byly všechny předchozí, a to včetně druhé světové války.

Právě proto je třeba si všimnout některých okolností, které se zdají být v obou posuzovaných válkách dosti příbuzné a souměřitelné. Všimněme si jich proto, že právě ony to jsou, které nás svádí ke srovnání nesrovnatelného.

Obvykle udávané charakteristiky války, operace a boje za použití jaderných zbraní

O jaderných zbraních mluvím s jistým záměrem. Priorizovány jsou proto, že je odvodněná domněnka, že ze všech zbraní hromadného ničení právě ony to budou, které zaručí největší obapolně přijatelné výsledky. Ostatně ani chemické, ani biologické zbraně nejsou na bojištích něčím novým.

Vraťme se nyní k charakteristikám, které jsou obvykle přisuzovány válce v podmínkách použití jaderných zbraní. Válka je charakterizována za těchto podmínek:

- velkým prostorovým rozmachem,
- rozšířením do všech kontinentů,
- průběhem na všech mořích a oceánech,
- úporným charakterem,
- účastí mnohamilionových armád,
- útočným rázem,
- rozhodujícím významem počátečního období,
- rychlým zničením rozlohou malých států.

Operaci a boji se pak obecně přisuzují zvláště tyto rysy:

- vysoká manévrovost,
- rychlá a rozhodná činnost,
- nutnost neustálé iniciativy,
- nutnost pevného a pružného vedení,
- činnost na nesouvislých frontách,
- činnost na širokých frontách,
- rozptýlení sestav,
- rychlý spád událostí,
- velká intenzita činnosti,
- náhlé změny situace.

Uvádím jen hlavní z celkem známých rysů. Jejich výčet nemůžeme pokládat za objev. Zajímavější však je odpověď na otázku, v čem se tyto rysy liší od skutečností platných ve druhé světové válce.

Všimněme si nejprve přívlastků, které jsou kladeny. Týkají se míry. Termíny, jako např. velký, všečen, náhlý, rychlý, mnoho, neustále, nesouvisle, široce atd., atd., ty všechny můžeme vyjádřit mnohostí, tedy kvantitou. Jde proto zcela zřejmě o kvantitativní rysy budoucí války.

Ptejme se nyní, vzhledem k čemu máme posuzovat tyto kvantitativní rysy? Nepochybně opět vzhledem ke druhé světové válce. Zde jsme u prvního problému. Jak a čím tyto kvantitativní rysy vyjádřit, abychom mohli konstatovat, že jsou vyšší než v minulosti?

Vezměme na pomoc některá historická fakta.

Druhá světová válka zachvátila všechny kontinenty buď přímo nebo nepřímě. Zachvátila i všechna moře a oceány. Má tedy předpoklad průběhu jaderné války vyjadřovat tuto skutečnost jen v tom, že se to stane rychleji? Jiná míra mnohosti není.

Dále vystupuje např. účast mnohamilionových armád. To je však úkaz, který existoval již dokonce v první světové válce, nemluvě o druhé. Několik miliónů vojáků méně nebo více nemůže proto rozhodovat.

Nebo vezměme úporný charakter války. Cožpak sovětsko-německé střetnutí neposkytovalo dostatečně vystihující obraz úpornosti střetnutí dvou antagonistických společenských systémů již ve druhé světové válce?

Uvádí se dále možnost rychlého vyřazení rozlohou malých států. To však jsme již také viděli. Polsko se bránilo tři týdny, Belgie a Holandsko ani dva. Dánsko kapitulovalo během jednoho dne.

A co vysoká manévrovost? I ta již tu byla. Cožpak např. válka v Polsku v roce 1945 není klasickým příkladem? A rozhodná činnost? Té přece prokázala Sovětská armáda v letech 1944 a 1945 na německé i japonské frontě zjevný dostatek.

I když tedy budeme chápat atributy jaderné války v těchto kvantitativních směrech v míře ještě vyšší (přiznejme, že si to můžeme jen velmi těžko představit), přece v podstatě nemůže jít o nic převratně nového. Vždycky z těchto hledisek jde jen o vyšší kvantitu.

Máme však ještě i jiné charakteristické rysy, které přisuzujeme jaderné válce. Tak třeba je to důležitost počátečního období. Jeho význam známe již ze druhé světové války. Pomineme ovšem taková tažení, kde na jedné straně stála veličina nesrovnatelně větší než na straně druhé. Průběh počátečního období německo-polské války nemohl proto nic ovlivnit. Polsko nebylo srovnatelné s Německem ani vojensky, ani hospodářsky. Jiná věc je však, posuzujeme-li válku sovětsko-německou nebo německý boj se západními velmocemi v čele s USA. Důležitost počátečního období vystupuje v souvislosti s okamžitým efektem a nikoli s výsledkem války. Bitvy a tažení bylo možné ještě za druhé světové války vyhrávat počátečním překvapením a úspěchem. Válku samotnou již ne. Tato záležitost dostává nové zabarvení při hypotetickém střetnutí dvou světových koalic jadernou válkou. I na tuto otázku není jednoznačná odpověď. Úspěch je závislý ne na použití jaderných zbraní, ty mají obě koalice ve vyvážené míře, ale na jejich překvapivém použití. Je toto překvapivé použití možné? To však již nesouvisí jen s kvantitativní stránkou věci, ale zejména s otázkou kvalitativní a o té ještě budu hovořit.

Všechny uvedené problémy a mohl bych, pokud se kvantitativních výměrů týká, pokračovat jistě ještě dále, na první pohled svádí k tvrzení, že se vlastně druhá světová válka od budoucí jaderné války neliší ničím jiným, než vyšší kvantitou ukazatelů. O kolik se však liší, to dosud nikdo nepokládal za možné stanovit, pokud nemáme na mysli jisté normativy rozmachu konkrétních útočných operací a údajů o šířkách a hloubkách obranných sestav.

Všimněme si však nyní stále připomínaného rysu jaderné války, totiž její charakteristiky jako války nejzřetelnější. Přitom jsme zjevně u podstaty věci. Termínem „nejzřetelnější“

nější“ se dostáváme do oblasti kvalit. Tedy do oblasti rozhodující pro určení celého jevu.

Dříve než pohovoříme o zhoubnosti války, vraťme se ke vzpomínanému prvnímu rysu: jaderná válka by zachvátila všechny kontinenty. Řekli jsme, že přímo nebo nepřímo tomu tak bylo již i ve druhé světové válce. Pokládali jsme tedy tento rys jen za otázku kvantitativní. Při bližším zkoumání tomu tak ale není. Je jasné, že např. střelba japonských ponorek na východní břehy USA nebo dokonce použití jednotlivých letounů z těchto ponorek proti těmto břehům sice můžeme pokládat za přímé napadení kontinentu, ale nesnese srovnání s tím, co máme na mysli dnes. Totiž zásah mezikontinentálních jaderných prostředků nebo jaderných ponorek. V tom se jasně projevuje rys kvalitativních změn. Ale kromě toho je třeba postižení kontinentu z čistě technického hlediska spojit s faktem postižení hlavního protivníka, ihned se zahájením války, na jeho dosud nikdy nenapadeném území. To je naprosto nový kvalitativní jev. Jeho příčinou jsou jaderné zbraně a jejich obrovská ničivost.

Zhoubnost války

Výměr kvalifikující jadernou válku jako válku nejzhoubnější nemůžeme odvodit z dosud ukázaných kvantitativních rysů. Tyto ostatně nejsou ani stejného řádu a významu, mohou se projevit a nemusí, mohou platit a nemusí platit. Všechny uvedené vlastnosti sice jadernou válku mohou charakterizovat, ale jako takové samy vyjadřují jen podmínky nebo příčiny a důsledky, které všechny dohromady a každá sama o sobě vyplývají z použití jaderných zbraní. Ty jsou totiž podstatné. Již jsem uvedl, že s použitím těchto zbraní i charakter válčících stran. Válku tedy musíme posuzovat podle podstatných znaků a jen podle těch, které jsou vlastní pouze jí.

Možná formulace v tomto případě může znít: jaderná válka je všeobšíhlé, rychlé a hromadné ničení, k němuž je na obou stranách dostatek prostředků a vůle jich nekompromisně použít.

V tom je také nutné spatřovat i vzpomínanou zhoubnost.

Rozvedme nyní uvedené znaky.

Všeobšíhllost míníme prostorově a současně i co do druhu ničených objektů.

Hromadnost se týká mnohosti ničených objektů i prostředků k tomu použitých, a to vše s možnostmi uskutečnění v krátké době.

Rychlost spočívá v krátkých lhůtách přípravy i vlastního průběhu ničení.

Dostatek prostředků chápeme především jejich mohutností, účinností i početností, přičemž nemůžeme předpokládat takový stupeň jejich vyřazení, který by zabránil dalším projevům masové ničivosti.

Vůle k nekompromisnosti vyplývá z ozbrojeného střetnutí nesmiřitelných společenských řádů.

Jak je vidět, všechny vzpomínané znaky spolu vnitřně souvisí a jako celek zakládají stav, který snese právem přívlastek „nejzhoubnější“. Je samozřejmé, že obsah uvedeného termínu se dotýká obou stran. Předpokládat jeho důsledky jen u protivníka není reálné. I naše řády tuto oboustrannost vyjadřují. Děje se to jistým způsobem jistých formulací:

- možnost vysokých ztrát,
- náhlé změny situace,
- nepřehlednost situace,
- nutnost pevného velení a mnohé další.

Je však pozoruhodné, že v jejich chápání se vyskytují rozpory, které by se již jen z hlediska prosté logiky vyskytovat neměly.

Všimněme si tedy některých nejasností.

Rozpory v chápání funkce jaderných zbraní

Jaderné zbraně vytvářejí svým použitím stav, který zakládá podmínky pro nebývale rychlé a rozsáhlé úspěchy. Současně s tím však platí i opak, totiž vytvoření podmínek pro rychlé a rozsáhlé nezdary. Tak je třeba ve střetnutí dvou stran chápat zmíněnou zhoubnost. Vyjádření totality této skutečnosti je jistě obtížné. Jednak pro nemožnost ji předem přesně stanovit, ale zároveň i pro nechuť ji v celé šíři (byť jen hypotetické) zkoumat a pak sdělit.

A tak prvním rozparem je tvrzení, že jaderná válka je nejzhooubnější válkou a že použití jaderných zbraní může způsobit značné ztráty. Jde tedy vlastně jen o jedno slovo: může. To však neznamená, že jde o hraní si se slovy. Správná teze by měla totiž znít: způsobí velké ztráty nebo musí způsobit velké ztráty.

Pokud totiž jde jen o možnost vysokých ztrát, pak také musí jít jen o možnost zhooubné války. Tak ale charakteristika podána nebyla. Pokud by se pak zhooubnost projevovala jen u nepřítele, je to zjevné přeceňování vlastních možností. V každém případě proto musíme brát velké ztráty jako fakt a ne možnost.

Je třeba si uvědomit, že to, co použití jaderných zbraní umožňuje, současně i znemožňuje. Předpokládat trvalé umožnění naší straně a trvalé znemožnění druhé straně je pochybné. Zde se dostáváme k řadě odvozených rozporů, o kterých bychom měli seriózněji uvažovat.

Rychlé tempo a postup skutečně možné jsou, ale zároveň je zrovna tak možná naprostá nehybnost nebo stagnace pohybu.

Mnohamiliónové armády možné jsou, ale zrovna tak je možné mnohamiliónové ničení zabraňující tyto armády postavit, doplňovat a živit.

Soustředění sil na hlavním směru vytváří předpoklady úspěchu, ale zároveň s tím i možnost jejich totálního zničení.

Činnost na směrech můžeme charakterizovat podobně.

Vedení jaderné války vyžaduje pevné velení, ale zároveň je možná naprostá dezorganizace tohoto velení.

Úpornost je předpokladem splnění úkolů a čelení vlivu jaderných zbraní, ale zároveň je možná úplná ochablost.

Vysoký morální duch plní stejnou funkci, zároveň však je stejně možný výskyt hromadné paniky nebo lhostejnosti.

A tak bychom mohli ve všech ukazatelích, kterými je charakterizován průběh jaderné války, najít podobné rozpory, které v žádném případě nemůžeme vyloučit.

Obecné vědomí těchto skutečností nachází přirozeně výraz v požadavcích na přípravu vojsk. Ale nejen v nich. Základním požadavkem je totiž teze, že bez ohledu na možnost velkých ztrát musí zbylé bojeschopné jednotky rozhodně plnit stanovené úkoly. V tom je velký rozpor. Platnost a realita této teze je možná (a to ještě ne vždycky) v případě, kdy i druhá strana současně s námi utrpí velké ztráty. Popření významu a nevšimavost ke ztrátám ve skutečnosti znamená, že se nepožaduje reálné ocenění situace, že úkoly je možné stanovit bez ohledu na poměr sil, že je čistě subjektivní záležitost. Nerozhoduje-li ztráty, pak nerozhoduje ani situace předcházející těmto ztrátám. Stačí stanovit úkol a vojska jej musí plnit. To ovšem není pravda.

V praxi si jen těžko můžeme představit rozhodné plnění úkolů v případě, že divize postrádá dělostřelectvo, že není zásobována, že ztratila druhé sledy a zálohy, že neexistuje podpora letectva atd.

Velké ztráty však nemůžeme chápat jen bezprostředně jako ztráty živé síly a materiálu. V důsledcích to znamená, že třeba vyřazením spojovacích uzlů ztratíme přehled o situaci a není možné pevné velení, že není zpráv o nepříteli a podřízených, sousedech

nebo činnosti vyššího stupně. To všechno rozhodným způsobem ovlivňuje bojové možnosti.

Vzhledem k těmto celkem reálně předvídatelným okolnostem se již řadu let vyžaduje, aby vojska a štáby byly připravovány k řešení složitých situací. Problém je v tom, jak tyto složité situace chápat a jak se v praxi vytvářejí. Můžeme totiž dnes s velkou mírou přesnosti zevšeobecňovat dosavadní zkušenosti v tomto směru tak, že složitost chápeme jako:

- řešení různých úkolů,
- řešení velkého počtu úkolů,
- současné plnění více úkolů,
- rychlé tempo příprav a plnění úkolů.

Obecně vyústění můžeme spatřovat v tezi: rychle a často se rozhodovat s důrazem na účinnou činnost při možnosti volit dočasnou dílčí obranu.

Každá dosavadní válka byla ničivá a přinášela ztráty, to je jedním z trvalých znaků válek. Novým rysem v případě jaderné války není pouhá ničivost a pouhé ztráty, ale ztráty a ničení hromadné, všeobšíhlé a rychlé. To vytváří kvalitativně vyšší stav. Proto je především potřebné řešit otázky tohoto druhu, připravovat se na ně a uvědomovat si, že v příští jaderné válce budeme stejně tak hromadně vyhlazovat nepříteli, jak on bude hromadně vyhlazovat nás. Při sebevětší snaze, iniciativitě, mohutném vypětí, dovednosti a úpornosti vojsk a velení se nevyhneme tomu, abychom byli postiženi hromadnými ztrátami. Předpokládat něco jiného je fikcí. To nikterak neznamena propadat fatalismu, ale naopak přijmout tuto realitu za vlastní, učinit ji součástí všech našich úvah a praktické činnosti již v době míru. Praktickou činnost pak v tomto směru třeba chápat jako řešení situací, které hromadné vyhlazování přinášejí. Nejen tedy orientace na snahu v tom smyslu, aby naše ztráty byly co nejmenší, ale zároveň orientace na řešení důsledků našich velkých ztrát.

V tom není obranářství, pasivity nebo přeceňování protivníka a podceňování vlastních možností.

Hromadné ničení přináší novou kvalitu. Její projevy musíme respektovat. Není nic škodlivějšího než předpokládat, že jaderná válka je vlastně shodná s druhou světovou [až na jiné prvky kvantity], přičemž se používají jaksi „navíc“ jaderné zbraně. Mnohé zkušenosti z rozhodování velitelů, práce štábů a činnosti vojsk i škol tomu však bohužel odpovídají.

Některá praktická opatření

Základem všech praktických opatření v přípravě vojsk [včetně vojenského školství a vědeckovýzkumné práce] je reagování na důsledky hromadného ničení. Proto vhodným čoplňkem při chápání složitosti plněných úkolů by bylo řešení těchto otázek:

- morálně politický stav,
- vliv hromadných ztrát na rozhodování,
- rozhodování za nedostatku zpráv o nepříteli a vlastních,
- faktor trvalé, rozsáhlé a nečekané neprůchodnosti terénu,
- změny úkolů v důsledku hromadných ztrát,
- zdravotnické zabezpečení,
- zásobování.

V jistém smyslu jsme všechny řešili již i dosud, ale málokdy hrály tu úlohu, která jim přísluší. V čem je tedy nutno problematiku rozšířit nebo změnit?

— Morálně politický stav

Základním nedostatkem je to, že uvedená problematika, mějme odvahu si to přiznat, se chápe jako výhradní doména a povinnost stranickopolitických orgánů. Velitelé a štáby

stojí přitom prakticky stranou. Skutečné dovedení řešených otázek do vojsk, a to prostřednictvím velení, je proto prvořadým úkolem. Zejména se to týká reakce na krizové situace, problematiky boje s panikou, míry násilností vůči vlastním vojskům, členění rozkladným náladám a podobných jevů, kde jen slovo nebo grafický projev mnoho nepomohou. Příprava těchto otázek v teoretické rovině a jejich praktické procvičování za účasti velitelů a jejich štábů je oblast, kde jsme mnoho dlužni. Přitom by mělo být jasné, že toto je právě ona oblast, která je bezesporu naprosto prvořadá. Jde proto dnes o to, aby se řešení otázek neomezovalo jen na návrh náčelníka oddělení speciální propagandy, ale aby vzešla praktická opatření až k vojskům. Přitom je naprostá nutnost větší účasti velitelů a štábů. Zejména stojí za zmínku pak citlivost, obezřetnost a jistý stupeň diferenciací informací a účasti na řešení praktických záležitostí v tomto směru.

— Vliv hromadných ztrát na rozhodování

Nejprve si stanovme předpoklad, co chápat jako hromadnou ztrátu. To je rozhodující. Hlavním znakem hromadné ztráty je její vliv na kvalitu. A takový vliv, který se projeví okamžitě, nebo téměř okamžitě. Již za druhé světové války byly velké ztráty a přece jako hromadné nebyly kvalifikovány. Nastávaly totiž postupně.

Apokalyptická představa zničení tří praporů v několika minutách je například jistě pochopitelná a zcela změní kvalitu postiženého pluku. To je hromadná ztráta jako projev masového vyhlazování. Jenomže z hlediska divize to hromadná ztráta není. Nejde o nic jiného než o praktickou realizaci známé teze, že jeden jev může být současně v jednom vztahu kvalitou a v druhém kvantitou. Z hlediska postiženého pluku je to jev kvalitativní, z hlediska divize je kvalifikujeme jen jako jistou procentuální ztrátu. Jinak se jistě bude vzhledem k těmto okolnostem rozhodovat velitel divize a jinak velitel postiženého pluku (pokud přežije).

Ovšem vzpomínané tři prapory mohou být zničeny i jinak. Totiž sice současně, ale u dvou nebo tří různých pluků. Pak to nemá však vůbec co dělat s hromadnými ztrátami. Ani kvalita divize, ani pluků se nijak podstatně nezmění. Na základě praxe vzniká odůvodněná obava, že právě takovýmto způsobem jsou především hromadné ztráty nahrávány a podle nich se velitelé rozhodují. Ve skutečnosti to však se změnou kvality a nutnosti zásadních rozhodnutí nemá nic společného. Proto musíme řešit tuto otázku v celém rozsahu a reálně, pokud chceme být připraveni na rozhodování za podmínek hromadných ztrát.

— Rozhodování za nedostatku zpráv o nepříteli a vlastních

Ačkoliv tyto podklady tvoří jeden ze základních předpokladů správného rozhodování, musíme počítat s tím, že v jaderné válce bude právě typická nemožnost je ve většině případů uceleně a včas získat. Nedostatkem můžeme rozumět neúplnost, nepřesnost či dokonce neznalost potřebných podkladů. Jde nejprve o problém teoretické úrovně. Všechny práce v tomto směru si vždy dávají záležet na stanovení optimálních předpokladů pro rozhodování a méně již se zabývají možností, jak rozhodovat a zda vůbec ještě je možné rozhodovat, když některé předpoklady budou chybět. Stanovit míru nutných informací a určit způsoby rozhodování je proto třeba v tomto smyslu nejprve odpovědně teoreticky zkoumat.

I tak je však již nyní možné v praxi přihlížet k těmto okolnostem a vytvářet pro ně podmínky. Není to tedy jen otázka způsobů rozhodování, ale také stanovení faktorů, které rozhodování vyloučí a vynutí si čas na získání potřebných podkladů. Vycházíme přitom z předpokladu, že nedostatek podkladů není způsoben opomenutím či nedbalostí bojeschopných prvků, ale naopak je důsledkem ztrát a dezorganizace z toho vzniklé. Zde je pak na místě uvažovat a procvičovat způsoby, jak získat přehled o situaci u těchto

postižených prvků sestavy, volit prostředky a síly schopné v nekratší době toto poslání v potřebných mezích splnit a zároveň s tím přijímat opatření do doby, kdy bude možné rozhodovat aspoň s minimálními podklady.

— Faktor trvalé a nečekané neprůchodnosti terénu

V důsledku použití jaderných zbraní se s tímto jevem musíme setkat naprosto běžně. Tím spíše, že izolace bojiště (válčiště) pomocí pozemních jaderných výbuchů je to nejednodušší použití jaderných prostředků, jaké je vůbec myslitelné. Je proto chybné předpokládat, že nebude dokonalé nebo dokonce se nevyskytne.

Řešení otázek průchodnosti terénu nebo setrvání v něm by nemělo být chápáno jen z hlediska stanovení způsobů jak čelit tomuto faktoru, ale zejména té činnosti, která vyplyne z absolutní nemožnosti průchodu terénu nebo setrvání v něm. Podstata tedy není v tom, co udělat, abychom prošli, ale co udělat, když projít nemůžeme. To potom musí mít své důsledky nejen pro prvky, kterých se to bezprostředně týká (např. přesunovaného druhého sledu armády), ale i pro širší okolí. Se zmíněnou neprůchodností můžeme počítat mimoto velmi často a přitom s prostorově velmi rozsáhlou, vznikající zcela nečekaně a právě v nejkritičtějších momentech. To všechno je zcela běžným zjevem po hromadných a skupinových úderech, ale kdykoli během války.

— Změny úkolu v důsledku hromadných ztrát

Tento problém samozřejmě souvisí s obecným rozhodováním. Jeho specifikou však je vyřešení podmínek, které jsou ještě únosné k tomu, aby úkol nemusel být změněn a přitom se dalo reálně předpokládat, že může být splněn. To je věc složitá, zejména s přihlédnutím k možnému nedostatku zpráv. Vždy se asi budou úvahy v tomto směru pohybovat mezi rizikem nebo hazardem na straně jedné a pasivitou a vyčkáváním na straně druhé. Obecně požadované odmítnutí pasivity a vyčkávání nese s sebou moment příklonu k riziku, což je správné, ale podstoupit rozumné riziko je složitá záležitost, která umožňuje nejčastěji sklouznout k hazardu. Tuto věc nemůžeme jen demonstrovat na naprosto jasných případech nevyžadujících mnoho přemýšlivého úsilí. Když např. tankům nebo letectvu dojdou PHM, zajisté musí dostat jiný úkol než byl původní. Takových jasných případů mnoho nebývá. Proto změny úkolů je třeba chápat pro vyřešení složitějších situací, a to vždy v posouzení nejprve reálných možností a pak nutností. Nikdy ne naopak.

— Zdravotnické zabezpečení

To, o čem byla zmínka při posuzování otázek morálně politického stavu ve vztahu mezi stranickopolitickými orgány a veliteli, platí v určité obměně i v tomto případě. Zdravotnická problematika je dnes především věcí zdravotnické služby a již méně záležitostí velitelů a štábů. Je pravda, že zdravotnické orgány tuto věc tak či onak řeší. Výsledky se však opět nedovádějí do patřičných konců. Stačí jen uvést případ s registrací dávek ozáření. Kolikrát štáby v praxi do důsledku reagovaly na fakt ozáření osob, když řešily bojové úkoly třeba v čase?

Kolikrát se tyto skutečnosti promítly na bojeschopnost jednotek, morální stav a podobné oblasti, kde se nemohou neprojevit?

Neobstojí přitom námitka, že důsledky použití jaderných zbraní na lidský organismus a život jako takový jsou příliš drastické a tedy nevhodné k přílišnému rozšiřování do vědomí lidí. Pro řadové vojáky to připustíme, ale před veliteli a štáby není co utajovat. Na nich totiž bude, aby v praxi celou věc řešili a dovedli ji úspěšně čelit. To vyžaduje přípravu, důslednost a pohled do tváře tvrdé, ale reálné skutečnosti.

Zdravotnické zabezpečení však má samozřejmě i jiné problémy než tento případ. Můžeme celkem snadno předpokládat, že třeba oblast odsunů si vyžádá opatření, která

nebudou s to vyřešit speciální zdravotnické prostředky. To je např. problém dopravních prostředků a lidí vyčleněných k obsluze a pomoci raněným. Tam je nutné rozhodovat mezi plněním úkolu, vyžadujícího si ponechat lidi a dopravní prostředky a mezi pomoci raněným, vyžadující si je odebrat. Vliv na morální sféru vojsk je jasně složitý. Přece se však jistě vyskytne.

Nebo jiný problém. Jak zajistit, aby průzkumník, který udává třeba nepřátelskou zbraň hromadného ničení, nebyl zničen spolu s ní při našem bezprostředním zásahu? Sebeobětování mnohé vyřeší, ale nemůžeme na něm stavět zásady. Totéž se týká použití letců v radiačních stopách. Již jen z tohoto je zřejmé, že zdravotnické zabezpečení a hlavně pak víra vojáků v jeho realizaci je oblast, která se dotýká všech a všude.

— Zásobování

Řešit zásobovací otázky obecně znamená v našem případě všimnout si vlivu materiálových ztrát na plnění stanovených úkolů a zároveň s tím možností úhrady a dopravy materiálu k vojskům. Ztráty se projeví především v kvantitě zásob a dopravních prostředků. K tomu pak přistupuje i stupeň průchodnosti či neprůchodnosti terénu a ovlivnění časových a prostorových hledisek zásobování z tohoto zřetele.

Mluvíme-li o terénu, pak v podmínkách jaderné války představuje nejen nepříznivý vliv v důsledku jeho ovlivnění jadernými zbraněmi. Spolu s tím působí i faktor nesouvislosti fronty. Doprava materiálu k vojskům na směrech, na široké frontě, za nedostatku zpráv o nepříteli, za aktivně nepřátelského vystupování obyvatelstva cizího státu, za přítomnosti diverzních částí a zbytků nepřítelů v našem týlu je zcela jiná záležitost než dovážení zásob za souvislou a stabilizovanou frontovou linií. Zmíněné vlivy proto i bez použití jaderných zbraní způsobí na týlová zařízení a činnost, zvětší jejich ztráty a vystoupí jako celek ve velmi nepříznivé míře.

Zásobovací otázky však nevyžadují jen tato opatření. Omezení spotřeby nebo nemožnost včasného zásobení musí ovlivnit i stanovení bojových úkolů a tak i vlastní průběh boje. Typický problém spotřeby střeliva pro dělostřelectvo a z toho odvozených palebných možností nemusím snad ani rozvádět. Ale nejde jen o palebné možnosti dělostřelectva. Při rozhodování jakéhokoli stupně je proto nutné přihlížet ke ztrátám a možností doplnění zásob. Jinak je naše předjímaná činnost nereálná a neuskutečnitelná.

Nemůžeme dost dobře plnit operačně taktické normativy, založené na materiálových předpokladech, bez toho, aniž by právě tyto materiálové předpoklady byly dodrženy.

Závěr

Nekladl jsem si za cíl nic jiného, než zdůraznit potřebu reagování na nejdůležitější rys jaderné války, totiž hromadné ničení.

Nic tedy proti rozhodné útočné činnosti, úpornosti, aktivitě, usilovné snaze plnit úkoly. Všechno ale proti snižování ničivosti jaderných zbraní a pomíjení nebo podceňování vlivu hromadných ztrát.

Spolu s tím vyžaduje situace nekompromisní dodržování stanovených zásad OPZHN. Toto dodržování se v praxi dostane velmi často do rozporu s mnohými představami o plánování boje a operace. V každém případě však jak aktivní, tak pasivní OPZHN musí mít přednost. Jen tímto způsobem můžeme do určité míry zmírňovat důsledky hromadného ničení. OPZHN není v žádné situaci něčím, o čem uvažujeme dodatečně a jaksi navíc k podstatě věci. Naopak je součástí samé podstaty plánování i řízení jakékoli činnosti vojsk.